

ASPEKTY PRAWNE I DOBRE PRAKTYKI PRZYJMOWANIA DO SZKÓŁ UCZNIÓW Z UKRAINY

PRACA ZBIOROWA POD RED. PRZEMYSŁAWA KLUGE I SYLWII ŻMIJEWSKIEJ-KWIREG

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	4
O AUTORACH	6
KWESTIE FORMALNO-PRAWNE	8
PYTANIA OGÓLNE	8
Czy dzieci ukraińskie uczestniczące w zdalnym nauczaniu w systemie ukraińskim podlegają obowiązkowi szkolnemu w Polsce?	8
Jak wygląda dostosowanie systemów elektronicznych (SIO) do sytuacji przyjmowania dzieci z Ukrainy do polskiej szkoły?	8
Jakie są zasady towarzyszące tworzeniu oddziału przygotowawczego?	9
Jakie są możliwe rozwiązania w związku z brakiem miejsc dla uczniów i uczennic z Ukrainy w obecnych placówkach?	10
Jak rozmawiać z organem prowadzącym w kwestiach dotyczących tworzenia oddziałów, zatrudniania nowych nauczycieli lub pracowników?	10
Jakie zasady dotyczące liczby uczniów ze SPE zostały zmienione w związku z pojawieniem się w Polsce uchodźców ?	12
Jakie zasady dotyczące liczby uczniów zostały zmienione w związku z pojawieniem się w Polsce uchodźców ?	13
POMOC SPOŁECZNA I PSYCHOLOGICZNA	13
Jak wygląda kwestia przydzielenia dodatkowych godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej (PPP) dla uczniów przybywających z Ukrainy?	13
Jak umożliwić darmowe posiłki dla dzieci oczekujących na otrzymanie numeru PESEL?	13
Skąd pozyskać finansowanie na wyposażenie uczniów w materiały niezbędne do nauki (podręczniki, ćwiczenia, wyprawka?)	14
Jak organizować dojazd do szkoły dzieci z Ukrainy?	14
Jak pomóc w uzyskaniu pomocy socjalnej?	14
WARUNKI ZATRUDNIANIA NAUCZYCIELI I INNEJ KADRY Z UKRAINY	15
Jakie są ogólne warunki zatrudniania obywateli Ukrainy na stanowisku nauczyciela?	15
Czy mogę zatrudnić tłumacza mówiącego w języku ukraińskim lub rosyjskim? Na jakich zasadach i do jakich zadań?	16
Jakie są możliwości zatrudnienia psychologa z Ukrainy?	16
W jakim trybie można zatrudniać w szkole osoby (nie nauczycieli) ze znajomością języka ukraińskiego?	16
W jakim trybie można zatrudniać obywateli Ukrainy na stanowisku nauczyciela?	16

EGZAMINY ZEWNĘTRZNE	19
Jakie są aktualne zasady dotyczące zdawania egzaminów przez dzieci ukraińskie?	19
DOBRE PRAKTYKI DYREKTORSKIE	21
Co, jak (i czy) planować długoterminowo?	21
Co zrobić, żeby uczeń z Ukrainy nie czuł się “wrzucony” w obce środowisko?	25
Jak zorganizować uczniom nauczanie języka polskiego?	26
Jak rozpoznawać i zaspokajać - w równym stopniu - potrzeby uczniów polskich i ukraińskich?	27
Jak integrować i włączać uczniów ukraińskich do szkolnej społeczności?	28
Jak pomóc dzieciom z Ukrainy w rozwijaniu osobistych pasji i talentów?	29
Jak zadbać o uczestnictwo w lekcjach dzieci ukraińskich w klasach ogólnodostępnych przy braku znajomości j. polskiego. Jak i kiedy wyrównywać różnice programowe?	30
Co z niepewnością nauczycieli i rodziców, czy dzieci ukraińskie nie są zbyt straumatyzowane, żeby iść do szkoły?	31
Jak rozmawiać z rodzicami ukraińskimi o różnicach między polskim a ukraińskim systemem edukacji?	32
Jak rozwiewać obawy dotyczące ryzyka obniżenia jakości procesów edukacyjnych w związku ze zmieniającym się środowiskiem uczenia się? Jak cały czas dbać o efektywne procesy edukacyjne w szkole?	33

I. WPROWADZENIE

Agresja Rosji na Ukrainę postawiła szkoły, a więc także dyrektorów i dyrektorki przed nieznanymi do tej pory w polskim systemie edukacji wyzwaniami. Początkowo decyzje związane z przyjmowaniem dzieci ukraińskich do polskich szkół zapadały w powiązaniu z wcześniej istniejącymi przepisami prawa oraz poprzez sięganie do sprawdzonych rozwiązań lokalnych, związanych na przykład z wdrażaniem przez organy prowadzące polityk integracji (np. Gdańsk, Kraków, Wrocław).

W tym pierwszym okresie kluczowe były przede wszystkim zdroworozsądkowe i empatyczne decyzje poszczególnych dyrektorów i dyrektorek, zaangażowanie i pomysłowość nauczycieli, solidarność polskich rodziców i otwartość uczniów i uczennic.

Dziś w kwestiach formalno-prawnych wiemy już dużo więcej (nadal nie wszystko, a i same przepisy choć istnieją, nie rozwiązują najważniejszych trudności - zestawienie przepisów poniżej), wciąż jednak wartością są indywidualne działania szkół, adaptujące przepisy do możliwości i potrzeb. Wraz z ekspertami i praktykami spróbowaliśmy zebrać odpowiedzi najistotniejsze z perspektywy dyrektorskiej pytania, ale też przyjrzelśmy się praktykom szkolnym z różnych miejsc w Polsce.

W **pierwszej części publikacji** zebraliśmy pytania i odpowiedzi dotyczące podstawowych kwestii formalno-prawnych - od ogólnych, związanych z obowiązkiem edukacyjnym, zatrudnianiem i organizacją edukacji dzieci ukraińskich w polskiej szkole, poprzez szczegółowe kwestie dotyczące zapewniania pomocy psychologicznej i socjalnej, aż po kwestię klasyfikacji i organizacji egzaminów.

Nie odpowiadamy na wszystkie pytania, ale mamy nadzieję, że porządkujemy choć część wątpliwości i wskazujemy, gdzie szukać dalszego wsparcia. Dodatkowo wzmacniamy to zamieszczonymi w **drugiej części materiału** dobrymi dyrektorskimi praktykami, które są doskonałym przykładem na to, co na pewno jest skuteczne, wartościowe dla wszystkich uczniów i jest możliwe do wdrożenia.

[Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa](#) (Dz. U. poz. 583), dalej ustawa o pomocy.

[Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe](#) (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082)

[Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej](#) (Dz. U. z 2021 r. poz. 584 i 619)

[Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych](#) (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1930, 2445)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw](#) (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 1283)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw](#) (Dz. U. z 2022 r. poz. 573)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 9 marca 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli](#) (Dz. U. poz. 566)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy](#) (Dz. U. z 2022 r. poz. 645)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 kwietnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy](#) (Dz. U. z 2022 r. poz. 795)

[Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli](#) (Dz. U. z 2020 r. poz. 1289)

II. O AUTORACH

Tadeusz Kołacz - praktyk i ekspert oświatowy. Pełnił funkcję dyrektora zespołu szkół średnich, dyrektora zarządu szkół i przedszkoli, naczelnika wydziału edukacji, wicestarosty i wiceburmistrza. Autor komentarzy i opracowań eksperckich w prasie ogólnopolskiej oraz licznych artykułów z zakresu zarządzania oświatą i problematyki samorządowej w specjalistycznych czasopismach.

Marta Hołub - dyrektorka Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 1 we Wrocławiu, w którym od lat działają oddziały przygotowawcze. Absolwentka Studiów Podyplomowych Liderów Oświaty, obecnie jedna ze współprowadzących te studia. Z Centrum Edukacji Obywatelskiej współpracuje od 2012 roku jako dyrektorka konsultantka i trenerka w programie "Szkoła ucząca się" oraz doradczyni w projekcie "Szkoła dla innowatora".

Beata Kacprowicz - od 1999 r. pełni funkcję dyrektorki Szkoły Podstawowej nr 3 w Malborku. Uczy historii i WOS-u. Od 2000 roku związana jest z Centrum Edukacji Obywatelskiej jako trenerka w programie "Szkoła ucząca się". Jest także dyrektorką konsultantką na Studiach Podyplomowych Liderów Oświaty. W latach 2016-2019 wykładowniczy akademicki w Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy. W szkole ma uczniów ukraińskich w klasach ogólnodostępnych.

Robert Kaśków - dyrektor I LO im. Jana Kasprowicza w Świdnicy. Nauczyciel języka polskiego, etyki i filozofii, trener, wykładowca, samorządowiec. W szkole ma uczniów ukraińskich w klasach ogólnodostępnych.

dr Agnieszka Tomasik - dyrektorka Zespołu Szkół Ogólnokształcących nr 8, w którym uczy się kilkudziesięciu uczniów z doświadczeniem migracyjnym. Nauczycielka i pedagog specjalna, mediator, koordynatorka innowacyjnego projektu doskonalenia nauczycieli „Kreatywna Pedagogika” w Gdańsku.

Patrycja Pietraszczyk - dyrektorka z 20-letnim stażem i pedagog szkolny w I Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki w Jaworznie. Długoletnia opiekunka samorządu uczniowskiego. W jej szkole powstały oddziały przygotowawcze.

III. KWESTIE FORMALNO-PRAWNE

PYTANIA OGÓLNE

Czy dzieci ukraińskie uczestniczące w zdalnym nauczaniu w systemie ukraińskim podlegają obowiązkowi szkolnemu w Polsce?

Uczniowie i uczennice, będący obywatelami Ukrainy, którzy przybyli po 24 lutego 2022 r. i uczą się w szkole lub przedszkolu działającym w systemie państwa ukraińskiego w formule kształcenia na odległość, nie podlegają obowiązkowi rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązkowi szkolnemu albo obowiązkowi nauki w rozumieniu prawa polskiego.

Pozostali uczniowie mogą, na zasadach określonych w **art. 165 i 166 Prawo oświatowe**, kształcić się w polskim systemie oświaty.

Wybór więc najodpowiedniejszego rozwiązania dla dzieci ukraińskich uchodźców pozostanie w kompetencjach rodziców lub tymczasowych opiekunów.

Jak wygląda dostosowanie systemów elektronicznych (SIO) do sytuacji przyjmowania dzieci z Ukrainy do polskiej szkoły?

System jest dostosowany. Aby jednostka samorządu terytorialnego mogła otrzymać dodatkowe środki finansowe na uczniów przybyłych z Ukrainy, należy tych uczniów wpisać do Systemu Informacji Oświatowej.

- Jak wypełnić formularz rejestracyjny ucznia w Systemie Informacji Oświatowej - I KROK
 - Wpisujemy imię, nazwisko oraz nr PESEL, jeśli dana osoba go posiada.
 - W przypadku braku nadanego numeru PESEL należy wskazać odpowiednią nazwę dokumentu oraz wpisać jego numer.
 - W przypadku braku dokumentu należy z listy dokumentów wybrać „Brak dokumentu - Ukraina”, a jako numer wpisać datę urodzenia ucznia w formacie rok – miesiąc – dzień.
- Kolejne kroki:
 - W polu kraj pochodzenia należy wybrać Ukraina – uchodźca.
 - Następnie w rubryce „status” należy wskazać „inny”.
 - Pola „kraj pochodzenia” i „status” powinny być obowiązkowo wypełnione dla każdego ucznia z Ukrainy będącego uchodźcą, zarówno z nadanym nr PESEL, jak i bez tego numeru, z dokumentem lub bez dokumentu.
 - Jako datę rozpoczęcia nauki należy wskazać dzień przyjęcia ucznia do szkoły.
 - W formularzu należy wskazać miejsce przebywania ucznia w Polsce wybierając kolejno województwo, powiat, gminę, miejscowość.
- Jeśli uczeń zna język polski w wystarczającym stopniu, należy go przypisać do istniejącego oddziału podstawowego na poziomie odpowiedniej klasy.
- W przypadku uczniów, którzy nie znają języka polskiego, albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki należy przypisać ich do oddziału przygotowawczego.
- Analogicznie należy postępować z dziećmi przyjmowanych do przedszkoli, punktów przedszkolnych, zespołów wychowania przedszkolnego czy oddziałów przedszkolnych a także do oddziałów wychowania przedszkolnego organizowanych w szkołach podstawowych.

- Dokumenty nie muszą być tłumaczone przez tłumacza przysięgłego na język polski. Rodzice dziecka mogą zwrócić się do dyrektora o przyjęcie do niższej klasy niż wynika to z sumy ukończonych lat nauki szkolnej, np. ze względu na wiek dziecka.

SIO nie jest jeszcze dostosowane do nowych przepisów dot. godzin ponadwymiarowych nauczyciela - w tej sprawie warto dzwonić na infolinię.

Jakie są zasady towarzyszące tworzeniu oddziału przygotowawczego?

Kierując się potrzebami edukacyjnymi dzieci i młodzieży, które uciekły przed wojną do Polski, a które nie znają języka polskiego lub znają go słabo, Ministerstwo Edukacji i Nauki za najbardziej właściwe w tej sytuacji uznaje organizowanie nauki uczniów przybywających z Ukrainy w formie oddziałów przygotowawczych.

Celem oddziałów przygotowawczych jest umożliwienie uczniom nieznającym języka polskiego naukę tego języka.

Na ten cel przeznaczają się w oddziale przygotowawczym co najmniej 6 godzin tygodniowo. Pozostałe godziny mogą być swobodnie rozdysponowane przez dyrektora szkoły na realizację zajęć wspierających adaptację uczniów i przygotowanie ich do dalszej nauki.

Kwestie oddziałów przygotowawczych obecnie reguluje **Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 marca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz. U. z 2022 r. poz. 573)**:

- Podniesiono z 15 do 25 maksymalną liczbę uczniów w oddziale przygotowawczym. Nie ma określonej w prawie minimalnej liczby osób w oddziale - pozostaje to w decyzji organu prowadzącego.
- Podniesiono z 3 do 6 godzin minimalną liczbę godzin przeznaczonych na naukę języka polskiego w oddziale przygotowawczym.
- Przy przyjmowaniu do szkoły, oświadczenia o sumie lat nauki dziecka na Ukrainie mogą składać nie tylko rodzice i opiekunowie, ale także inne osoby sprawujące opiekę nad uczniem.
- Dostosowywanie treści nauczanych w oddziale przygotowawczym określa art. 55 ust. 5 ustawy o pomocy:
 - wprowadzono wymóg dostosowania realizowanych w szkole programów nauczania – w tym zakresu treści nauczania – do możliwości i potrzeb uczniów z Ukrainy przyjmowanych do oddziałów przygotowawczych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych
 - umożliwia to dostosowanie realizowanych w szkole programów nauczania poszczególnych przedmiotów - również przez ograniczenie wymagań w stosunku do podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Więcej na ten temat znajdziesz w publikacji [Oddział przygotowawczy w polskiej w szkole - poradnik Fundacji im. Mikołaja Reja](#)

Zobacz też nagranie webinarium Centrum Edukacji Obywatelskiej na ten temat: <https://youtu.be/8T37nq2e2x8>

Jakie są możliwe rozwiązania w związku z brakiem miejsc dla uczniów i uczennic z Ukrainy w obecnych placówkach?

Umożliwienie tworzenia innych lokalizacji prowadzenia zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych podporządkowanych organizacyjnie szkołom lub przedszkolom określa art. 51 ustawy o pomocy:

- Aby zapewnić kształcenie, wychowanie i opiekę dzieciom z Ukrainy, w sposób niezakłócający prowadzonego już procesu dydaktyczno-wychowawczego, ustawa umożliwia tworzenie tymczasowych innych lokalizacji prowadzenia zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. W zależności od potrzeb i możliwości będą one podporządkowane szkole lub przedszkolu.
- Proces tworzenia innych lokalizacji prowadzenia zajęć został maksymalnie uproszczony i można tworzyć je podczas całego roku szkolnego, bez zmiany uchwały, w której ustalono sieć szkół.
- W przypadku tworzenia innej lokalizacji prowadzenia zajęć podporządkowanej, samorządowej szkole lub przedszkolu, należy jedynie uzyskać pozytywną opinię kuratora oświaty (kurator ma 7 dni na wydanie opinii) i podjąć stosowną uchwałę.
- Jeśli samorząd lokalny uzna, że niezbędne jest utworzenie innej lub innych lokalizacji prowadzenia zajęć podporządkowanych niesamorządowym publicznym lub niepublicznym szkołom lub przedszkolom, należy:
 - zawrzeć porozumienie z organem prowadzącym nie samorządową szkołę lub przedszkole,
 - następnie dokonać zmiany zezwolenia na podstawie, której działa publiczna szkoła/przedszkole lub wpisu do ewidencji niepublicznych szkół/przedszkoli,
 - dokonanie zmiany zezwolenia lub wpisu do ewidencji musi być poprzedzone uzyskaniem pozytywnej opinii kuratora oświaty, opinii komendanta powiatowego Państwowej Straży Pożarnej i państwowego powiatowego inspektora sanitarnego (wszystkie trzy opinie mają być wydane w ciągu 7 dni).
- **Ważne!** Przy przyjmowaniu i kwalifikowaniu ucznia przybywającego z Ukrainy, do szkoły publicznej tego samego lub innego typu, niż szkoła w której uczeń realizował naukę w Ukrainie, zastosowanie mają przepisy dotyczące szczegółowych warunków przechodzenia ucznia ze szkoły publicznej, publicznej szkoły artystycznej, szkoły niepublicznej lub niepublicznej szkoły artystycznej o uprawnieniach publicznej szkoły artystycznej, do szkoły publicznej innego typu albo szkoły publicznej tego samego typu (Dz. U. z 2019 r. poz. 1641).

Jak rozmawiać z organem prowadzącym w kwestiach dotyczących tworzenia oddziałów, zatrudniania nowych nauczycieli lub pracowników?

Wszyscy znajdujemy się w sytuacji ekstremalnej. Rozmawiamy konkretnie i rzeczowo. Odwołujemy się do obowiązujących przepisów krajowych, dobrych praktyk i rekomendacji. Powołujemy się na rozwiązania stosowane w innych gminach, powiatach, województwach (zwłaszcza takie, które już od kilku lat są wdrażane i okazują się być skuteczne). Warto też przychodzić z konkretnymi, własnymi rozwiązaniami.

Co wiemy?

- Dzieci i młodzież z Ukrainy w wieku obowiązku nauki, czyli w wieku 7-18 lat, są przyjmowani do publicznych szkół oraz obejmowani opieką i nauczaniem **na warunkach dotyczących obywateli polskich**.
- Przyjmowanie do szkół odbywa się w ciągu całego roku szkolnego, a ustalenie klasy w której kontynuowana jest nauka odbywa się na podstawie **sumy ukończonych lat nauki szkolnej** za granicą.
- Ustalenie roku nauki następuje na podstawie dokumentów wydanych przez szkołę za granicą, a w przypadku ich braku oświadczenia rodziców o sumie lat nauki za granicą.
- Wprowadzono zmiany w przepisach ułatwiające organizowanie nauki uczniów przybywających z Ukrainy, ale też definiujące rolę organu prowadzącego - **Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa** (Dz. U. z 2022 r. poz. 583), **dalej ustawa o pomocy:**

dofinansowanie działań jednostek samorządu terytorialnego:

Art. 50. 1. W roku 2022 w celu wsparcia jednostek samorządu terytorialnego w realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1:

1) rezerwa części oświatowej subwencji ogólnej, o której mowa w art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, może ulec zwiększeniu o środki pochodzące z budżetu państwa;

2) jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymać środki z Funduszu; przepisy art. 28 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego stosuje się odpowiednio.

2. Do podziału środków, o których mowa w ust. 1, nie stosuje się wyłączenia zadań, o których mowa w art. 28 ust. 5 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

*3. W roku 2022 części budżetowe, których dysponentami są ministrowie, o których mowa w art. 8 ust. 4–14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – **Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082)**, mogą być zwiększone o dodatkowe środki finansowe w celu wsparcia zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy, których pobyt jest uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1, w szkołach prowadzonych przez tych ministrów (art. 50 ustawy).*

Niestety, jeszcze nie zostały określone przez rząd czy ministerstwo szczegóły dofinansowania tych działań, ale zgodnie z zapewnieniami MEiN zostaną określone w „Kryteriach podziału dodatkowych środków przeznaczonych na zadania związane z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy”.

Środki będą naliczane na podstawie danych w systemie informacji oświatowej, o którym mowa w **ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 584 i 619)** bez konieczności składania wniosków.

ułatwienie zatrudniania kadry pedagogicznej w szkołach (art. 56 ustawy):

W szkołach i w przedszkolach, w których utworzono dodatkowe oddziały w związku z przyjęciem dzieci i uczniów przybyłych z terytorium Ukrainy:

- w roku szkolnym 2021/2022 dyrektor szkoły może przydzielić nauczycielowi, za jego zgodą, godziny ponadwymiarowe w wymiarze wyższym niż 1/2 tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć;
 - dyrektor szkoły może zatrudnić nauczycieli korzystających z uprawnień do świadczenia kompensacyjnego bez zawieszenia prawa do tego świadczenia, co obecnie przewiduje art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 301);
 - Art. 57 i 58 ustawy o pomocy zawiera ułatwienie zatrudniania pomocy nauczyciela: pracę na stanowisku pomocy nauczyciela, o którym mowa w art. 165 ust. 8 ustawy - Prawo oświatowe, może podjąć nauczyciel korzystający z uprawnienia do świadczenia kompensacyjnego, bez zawieszenia prawa do tego świadczenia; z tej możliwości mogą skorzystać nauczyciele znający język, którym posługują się dzieci i młodzież przybywająca z Ukrainy.
- Uczniom przybywających z zagranicy, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, którzy nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, przysługuje prawo do nauki języka polskiego jako obcego - sposób organizacji zajęć z powyższego zakresu określają przepisy **rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (tj. Dz. U. z 2020 r., poz. 1283)**:
 - nauka języka polskiego jako obcego jest organizowana w szkole, w której uczeń realizuje naukę - zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego,
 - to dodatkowa bezpłatna nauka języka polskiego jako obcego - (w formie dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego - min. 2 h), nie wliczająca się do puli godzin języka polskiego jako obcego w oddziale przygotowawczym,
 - zadanie organizacji zajęć dodatkowych z języka polskiego jako obcego spoczywa na organie prowadzącym szkołę.

Jakie zasady dotyczące liczby uczniów ze SPE zostały zmienione w związku z pojawieniem się w Polsce uchodźców ?

- Zwiększono liczebność oddziałów integracyjnych o nie więcej niż 2 uczniów niepełnosprawnych, będących obywatelami Ukrainy, wprowadzona zmiana umożliwi funkcjonowanie oddziału integracyjnego, w którym będzie nie więcej niż 7 uczniów z niepełnosprawnością.
- Zwiększono liczebność oddziałów specjalnych o nie więcej niż 2 uczniów niepełnosprawnych, będących obywatelami Ukrainy, wprowadzona zmiana umożliwi funkcjonowanie oddziałów specjalnych, w których będzie mogło się uczyć od 6 do 14 uczniów, w zależności od rodzaju ich niepełnosprawności.
- Zwiększono o nie więcej niż 4 uczniów będących obywatelami Ukrainy liczbę dzieci w świetlicach przebywających pod opieką jednego nauczyciela (z 25 do 29 wychowanków).
- W przypadku przedszkoli specjalnych, szkół specjalnych, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych lub specjalnych ośrodków wychowawczych można przyjąć do przedszkola, oddziału przedszkolnego, szkoły lub ww. ośrodka ucznia niepełnosprawnego, będącego obywatelem Ukrainy, na podstawie oświadczenia rodziców lub opiekuna

tymczasowego o złożeniu do poradni psychologiczno-pedagogicznej wniosku o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dzięki temu do czasu uzyskania orzeczenia, na ucznia będzie naliczany tzw. standard A, uwzględniony w algorytmie podziału części subwencji oświatowej ogólnej.

Jakie zasady dotyczące liczby uczniów zostały zmienione w związku z pojawieniem się w Polsce uchodźców ?

Zmiana prawa wprowadzone na podstawie **rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 9 marca 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. poz. 566)** została przeniesiona do rozporządzenia z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy:

- Zwiększono liczbę dzieci w oddziale przedszkolnym i w oddziałach I-III szkoły podstawowej:
 - o w oddziale przedszkolnym do 28 dzieci (dodatkowo maksymalnie 3 dzieci będących obywatelami Ukrainy; (rozwiązanie dotyczy także oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej),
 - o w klasach I-III szkoły podstawowej do 29 uczniów.
- Powyższe rozwiązania obowiązują do końca roku szkolnego 2021/2022.

POMOC SPOŁECZNA I PSYCHOLOGICZNA

Jak wygląda kwestia przydzielenia dodatkowych godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej (PPP) dla uczniów przybywających z Ukrainy?

Art. 32 ust. 1 ustawy o pomocy stwierdza: *Obywatelowi Ukrainy przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny, może być zapewniona bezpłatna pomoc psychologiczna.*

- Pomoc, o której mowa powyżej, jest zapewniana przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta gminy właściwej ze względu na miejsce pobytu obywatela Ukrainy.
- Zapewnienie pomocy psychologicznej należy do zadań zleconych gminie z zakresu administracji rządowej i finansowane jest w formie dotacji celowej z budżetu państwa.
- Organy prowadzące PPP mają nieograniczone możliwości wzmocnienia ich możliwości kadrowych. Jest to kwestia woli i priorytetów. Niestety, na razie nie można określić wzmocnienia finansowego JST w tym obszarze przez MEiN.
- Przepisy stanowią ponadto, że uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w zależności od potrzeb, mogą korzystać z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w polskich przedszkolach i szkołach niezależnie od tego, czy posiadają dodatkowe dokumenty w tej sprawie.

Jak umożliwić darmowe posiłki dla dzieci oczekujących na otrzymanie numeru PESEL?

W sytuacji tak ekstremalnej jak obecna, należy się kierować ogólną zasadą, że samorząd może podejmować każdą decyzję, która nie jest niezgodna z prawem. Osobną sprawą jest możliwość otrzymania na ten cel środków z budżetu centralnego - trzeba się liczyć z tym, że to może nie nastąpić.

Art. 33 ust. 1 ustawy o pomocy stwierdza ponadto, że *obywatelowi Ukrainy przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny, może być przyznana pomoc żywnościowa w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym*

Skąd pozyskać finansowanie na wyposażenie uczniów w materiały niezbędne do nauki (podręczniki, ćwiczenia, wyprawka?)

Dostępność do materiałów dydaktycznych dla uczniów z Ukrainy jest zróżnicowana ich znajomością języka polskiego:

- Dla uczniów z Ukrainy znających język polski i uczących się w szkole podstawowej obowiązują zasady przyjmowania cudzoziemców do polskich szkół na podstawie **art. 57 ust. 5 ustawy o finansowaniu zadań oświatowych (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1930, 2445)**. Zatem możliwe jest zapewnienie przez dyrektorów szkół podstawowych podręczników, materiałów edukacyjnych oraz materiałów ćwiczeniowych dla uczniów cudzoziemców.
- Zatem, jeżeli w wyniku zwiększenia się liczby uczniów danej klasy w ciągu roku szkolnego środki z przekazanej dotacji celowej nie pokryją kosztu zakupu kompletów podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych dla tych uczniów, koszt zakupu brakujących kompletów podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych jest refundowany ze środków dotacji celowej przekazanej na wyposażenie publicznych szkół podstawowych i szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej w podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe na kolejny rok szkolny. Kwota refundacji jest przyznawana do wysokości stanowiącej iloczyn liczby zakupionych brakujących kompletów podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych itd.
- Natomiast w sytuacji, gdy uczeń nie zna języka polskiego na poziomie umożliwiającym mu efektywne korzystanie z podręczników, zasadne będzie zapewnienie mu dostępu do innych materiałów edukacyjnych, np. z zasobów Internetu.

Jak organizować dojazd do szkoły dzieci z Ukrainy?

Art. 52 i 55, ust. 4 ustawy o pomocy określa możliwość dowożenia dzieci i uczniów z Ukrainy do miejsc, w których zapewnia im się kształcenie, wychowanie i opiekę:

- Jednostka samorządu terytorialnego, na terenie której zapewnia się kształcenie, wychowanie i opiekę dzieciom z Ukrainy może zorganizować im bezpłatny transport do miejsca, w którym zapewnia się tym dzieciom kształcenie, wychowanie i opiekę.
- W przypadku zorganizowania transportu dzieciom korzystającym z wychowania przedszkolnego oraz uczniom, którym zapewniono kształcenie, wychowanie i opiekę w szkole podstawowej, samorząd lokalny będzie zobowiązany do zapewnienia opieki w czasie przewozu.

Jak pomóc w uzyskaniu pomocy socjalnej?

Art. 53 ust. 1 ustawy o pomocy zakłada umożliwienie objęcia pomocą materialną o charakterze socjalnym uczniów będących obywatelami Ukrainy, spełniających kryteria dostępu do pomocy, o których mowa w **art. 90b** – w powiązaniu z **art. 90c ust. 2 oraz art. 90e ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty**.

- Świadczeniami pomocy o charakterze socjalnym, dostępnymi również dla uczniów, obywateli Ukrainy będą: stypendium szkolne oraz zasiłek szkolny.

- Zgodnie z rozdziałem **8a ustawy o systemie oświaty** uczniowi przysługuje prawo do pomocy materialnej ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa lub budżecie właściwej jednostki samorządu terytorialnego.
- Stypendium szkolne może być udzielane również uczniom będącym obywatelami Ukrainy, w formie całkowitego lub częściowego pokrycia udziału w zajęciach edukacyjnych oraz pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym.
- Zasiłek szkolny ma charakter pomocy socjalnej, przeznaczonej dla uczniów, którzy przejściowo znajdują się w trudnej sytuacji materialnej.
- **Ważne! Art. 29 ustawy o pomocy w ust. 1 stwierdza:** Obywatelowi Ukrainy przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny i który został wpisany do rejestru PESEL, mogą być przyznawane świadczenia pieniężne i niepieniężne, na zasadach i w trybie **ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej**.

WARUNKI ZATRUDNIANIA NAUCZYCIELI I INNEJ KADRY Z UKRAINY

Jakie są ogólne warunki zatrudniania obywateli Ukrainy na stanowisku nauczyciela?

Obywatele Ukrainy mogą być zatrudniani na stanowisku nauczyciela na podstawie przepisów **ustawy – Karta Nauczyciela**.

- Zgodnie z art. **38 i art. 39 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy** w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, obywatelowi Ukrainy, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest lub był uznawany za legalny udziela się, na jego wniosek, zezwolenia na pobyt czasowy.
- Obywatel Ukrainy, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy, może podejmować pracę w Rzeczypospolitej Polskiej bez zezwolenia na pracę. W przypadku ubiegania się o pracę na stanowisku nauczyciela, obywatela Ukrainy będą obowiązywały takie same wymogi jak obywatela Polski.
- Obywateli Ukrainy można zatrudnić w publicznych szkołach lub placówkach w Polsce zgodnie z przepisami ustawy – Karta Nauczyciela na podstawie umowy o pracę na czas określony lub umowy o pracę na czas nieokreślony.
- Obywatele Ukrainy mogą być zatrudniani w szkole także na podstawie **art. 15 ustawy – Prawo oświatowe**. (Zatrudnianie osób nie będących nauczycielami) W tym przypadku nie jest wymagane spełnianie przez zatrudnianą osobę wymagań kwalifikacyjnych, a jedynie posiadanie odpowiedniego przygotowania, które ocenia dyrektor szkoły. Dyrektor szkoły może uznać przygotowanie za właściwe nawet w przypadku braku nostryfikacji dyplomu.
- Jeżeli osoba, która uzyskała kwalifikacje do wykonywania zawodu nauczyciela w Ukrainie, chce w Polsce podjąć pracę w tym zawodzie, musi dokonać uznania zagranicznego dyplomu, aby następnie móc się ubiegać o uzyskanie uprawnień zawodowych, zgodnie z przepisami określającymi zasady wykonywania tego zawodu w Polsce. (wyjątek od tej zasady poniżej)
- Kwalifikacje nauczycieli zatrudnianych w Polsce określa **rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. z 2020 r. poz. 1289)**:

- dyplomy uzyskane na Ukrainie do 20 czerwca 2006 r. są uznawane za równoważne z ich polskimi odpowiednikami. Potwierdzenie uznania równoważności dyplomu można uzyskać występując do Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej z prośbą o wydanie imiennego zaświadczenia lub opinii ogólnej o dyplomie,
- dyplomy uzyskane na Ukrainie po 20 czerwca 2006 r. wymagają potwierdzenia ich równoważności z polskim odpowiednikiem w drodze nostryfikacji. Nostryfikacji dokonują uprawnione uczelnie. Uczelnia ma 90 dni na uznanie dyplomu, jednakże jest to termin maksymalny (do terminu nie wlicza się przedłożenia tłumaczeń dokumentów, ewentualnych egzaminów lub praktyk). Wymóg opłaty nostryfikacyjnej wynika z ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i wynosi max. 50 proc. wynagrodzenia profesora (3205 zł). Uczelnia może podjąć decyzję o zwolnieniu z opłat;
- nauczyciele, którzy prowadzą dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów z zagranicy powinni posiadać kwalifikacje do nauczania języka polskiego. Powyższe zajęcia dla młodszych uczniów mogą prowadzić także nauczyciele posiadający kwalifikacje do prowadzenia zajęć z edukacji wczesnoszkolnej.

Czy mogę zatrudnić tłumacza mówiącego w języku ukraińskim lub rosyjskim? Na jakich zasadach i do jakich zadań?

W przypadku prowadzenia zajęć edukacyjnych w oddziale przygotowawczym zasadą generalną jest, że zajęcia prowadzą nauczyciele poszczególnych przedmiotów. Mogą oni, a nawet powinni, w przypadku dzieci nieznających języka polskiego, uzyskać wsparcie osoby posługującej się językiem ukraińskim. Zasadnym zatem byłoby zatrudnienie jako pomocy nauczyciela osobę posługującą się tym językiem.

W roku szkolnym 2021/2022 pracę na stanowisku pomocy nauczyciela, o którym mowa w art. 165 ust. 8 ustawy – Prawo oświatowe, mogą podjąć osoby niebędące obywatelami polskimi, które posiadają znajomość języka polskiego w mowie i piśmie w stopniu umożliwiającym pomoc uczniowi, który nie zna języka polskiego albo zna go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, bez konieczności potwierdzenia znajomości języka polskiego wymaganymi dokumentami.

Jakie są możliwości zatrudnienia psychologa z Ukrainy?

W celu usprawnienia procesu rozpoznawania specjalnych potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży, będących obywatelami Ukrainy, a także udzielaniem im pomocy psychologiczno-pedagogicznej umożliwiono zatrudnianie w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, osób, które nie są nauczycielami, za zgodą kuratora oświaty.

W jakim trybie można zatrudniać w szkole osoby (nie nauczycieli) ze znajomością języka ukraińskiego?

W roku szkolnym 2021/2022 pracę na stanowisku pomocy nauczyciela, o którym mowa w **art. 165 ust. 8 ustawy - Prawo oświatowe**, mogą podjąć osoby niebędące obywatelami polskimi, które posiadają znajomość języka polskiego w mowie i piśmie w stopniu umożliwiającym pomoc uczniowi, który nie zna języka polskiego albo zna go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, bez konieczności potwierdzenia znajomości języka polskiego wymaganymi dokumentami.

W jakim trybie można zatrudnić obywateli Ukrainy na stanowisku nauczyciela?

Może to następować wedle różnych przepisów:

- zatrudnienie na podstawie ustawy – Karta Nauczyciela:
 - Według **Karty Nauczyciela** umożliwiają zatrudnianie obywateli Ukrainy w polskich jednostkach systemu oświaty i osoby takie pracują już obecnie na stanowisku nauczyciela w szkołach.
 - Zgodnie z **art. 38 i art. 39 ustawy o pomocy**, obywatelowi Ukrainy, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest lub był uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1, udziela się, na jego wniosek, zezwolenia na pobyt czasowy.
 - Obywatel Ukrainy, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy, jest uprawniony do wykonywania pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez konieczności posiadania zezwolenia na pracę. Zatem obywatele Ukrainy mogą podejmować pracę w Rzeczypospolitej Polskiej bez zezwolenia na pracę.
 - W przypadku ubiegania się o pracę na stanowisku nauczyciela obywatela Ukrainy będą obowiązywały takie same wymogi jak obywatela Polski.
 - Jeżeli osoba, która uzyskała kwalifikacje do wykonywania zawodu nauczyciela w Ukrainie, chce w Polsce podjąć pracę w tym zawodzie, musi dokonać uznania zagranicznego dyplomu, aby następnie móc się ubiegać o uzyskanie uprawnień zawodowych, zgodnie z przepisami określającymi zasady wykonywania tego zawodu w Polsce.
 - Obywateli Ukrainy można zatrudnić w publicznych szkołach lub placówkach w Polsce zgodnie z przepisami **ustawy – Karta Nauczyciela** na podstawie umowy o pracę na czas określony lub umowy o pracę na czas nieokreślony.
 - Nie jest natomiast możliwe zatrudnienie takiej osoby na podstawie mianowania.
- zatrudnienie na podstawie ustawy – Prawo oświatowe:
 - Obywatela Ukrainy można zatrudnić w szkole także na podstawie **art. 15 ustawy – Prawo oświatowe**.
 - W tym przypadku nie jest wymagane spełnianie przez zatrudnioną osobę wymagań kwalifikacyjnych, a jedynie posiadanie odpowiedniego przygotowania, które ocenia dyrektor szkoły.
 - Dyrektor szkoły może uznać przygotowanie za właściwe nawet w przypadku braku nostryfikacji dyplomu.
- uznawanie kwalifikacji nauczycieli z Ukrainy:
 - Osoba zatrudniona w Polsce na stanowisku nauczyciela musi spełniać obowiązujące w Polsce wymagania kwalifikacyjnych do zajmowania stanowiska nauczyciela, które są określone w przepisach **rozporządzenia Ministra Edukacji 10 Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz. U. z 2020 r. poz. 1289)**.

- Decyzje w zakresie organizacji pracy szkoły lub placówki, w tym o powierzeniu nauczycielowi prowadzenia określonych zajęć, podejmuje dyrektor, będący kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole lub placówce nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami. Do jego kompetencji należy podejmowanie określonych przepisami prawa decyzji w zakresie spraw pracowniczych.
- Osoba, która uzyskała kwalifikacje do wykonywania zawodu nauczyciela na Ukrainie i chce w Polsce podjąć pracę w tym zawodzie, musi dokonać uznania zagranicznego dyplomu, aby następnie móc się ubiegać o uzyskanie uprawnień zawodowych, zgodnie z przepisami określającymi zasady wykonywania tego zawodu w Polsce.
- Dyplomy uzyskane na Ukrainie do 20 czerwca 2006 r. są uznawane za równoważne z ich polskimi odpowiednikami. Podstawę prawną do uznawania świadectw, dyplomów, stopni i tytułów naukowych uzyskanych na terenie Ukrainy do 20 czerwca 2006 r. na mocy Protokołu między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o tymczasowym uregulowaniu zagadnienia wzajemnego uznawania równoważności dokumentów ukończenia szkół średnich, szkół średnich zawodowych oraz szkół wyższych a także dokumentów o nadawaniu stopni i tytułów naukowych, sporządzonego w Warszawie dnia 18 maja 1992 r. (niepublikowany) stanowi Konwencja o wzajemnym uznawaniu równoważności dokumentów ukończenia szkół średnich, szkół średnich zawodowych i szkół wyższych, a także dokumentów o nadawaniu stopni i tytułów naukowych (Dz.U. z 1975 r. Nr 5, poz. 28 i 29).
- Dodatkowo, podstawę prawną w stosunku do dokumentów wydanych do 30 września 2005 r. stanowi **Porozumienie między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o równoważności dokumentów o wykształceniu, stopniach i tytułach naukowych wydawanych w PRL i ZSRR, podpisane w Warszawie dnia 10 maja 1974 r. (Dz.U. z 1975 r. Nr 4, poz. 14 i 15).**
- Wszystkie dokumenty, które zostały wydane w okresie obowiązywania wymienionych powyżej aktów prawnych i spełniają określone w nich warunki, są nadal uznawane za równoważne z ich polskimi odpowiednikami.
- Potwierdzenie uznania równoważności dyplomu można uzyskać, występując do Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej z prośbą o wydanie imiennego zaświadczenia lub opinii ogólnej o dyplomie.
- **Dyplomy uzyskane na Ukrainie po 20 czerwca 2006 r. wymagają potwierdzenia ich równoważności z polskim odpowiednikiem w drodze nostryfikacji.**
- W przypadku dyplomów i stopni naukowych uzyskanych na Ukrainie po 20 czerwca 2006 r. stwierdzenie ich równoważności z polskimi odpowiednikami jest możliwe jedynie po przeprowadzeniu nostryfikacji na podstawie przepisów **rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów za granicą oraz potwierdzenia ukończenia studiów na określonym poziomie (Dz. U. poz. 1881).**
- Nostryfikacji dokonują uprawnione uczelnie. Uczelnia ma 90 dni na uznanie dyplomu, jednakże jest to termin maksymalny (do terminu nie wlicza się przedłożenia tłumaczeń dokumentów, ew. egzaminów lub praktyk). Wymóg opłaty nostryfikacyjnej wynika z ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce; wynosi maksymalnie 50% wynagrodzenia profesora (3 205 zł). Uczelnia może podjąć decyzję o zwolnieniu z opłat.

- Dla nauczycieli, którzy prowadzą dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów z Ukrainy nie określono odrębnych wymagań kwalifikacyjnych. Takie zajęcia mogą prowadzić nauczyciele posiadający kwalifikacje do nauczania języka polskiego, a w przypadku młodszych uczniów także nauczyciele posiadający kwalifikacje do prowadzenia zajęć z edukacji wczesnoszkolnej.
- ułatwienie zatrudniania kadry pedagogicznej i pomocy nauczyciela w szkołach
 - W roku szkolnym 2021/2022 dyrektor może przydzielić nauczycielowi, za jego zgodą, godziny ponadwymiarowe w wymiarze wyższym niż 1/2 tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć.
 - W roku szkolnym 2021/2022 dyrektor szkoły może zatrudnić nauczycieli korzystających z uprawnień do świadczenia kompensacyjnego bez zawieszenia prawa do tego świadczenia.
 - W roku szkolnym 2021/2022 pracę na stanowisku pomocy nauczyciela, o którym mowa w art. 165 ust. 8 ustawy – **Prawo oświatowe**, może podjąć nauczyciel korzystający z uprawnienia do świadczenia kompensacyjnego, bez zawieszenia prawa do tego świadczenia; z tej możliwości mogą skorzystać nauczyciele znający język, którym posługują się dzieci i młodzież przybywająca z Ukrainy.

Skorzystaj z facebookowych grup wsparcia:

- Pomagamy polskim szkołom znaleźć ukraińskich nauczycieli - [grupa FB prowadzona przez OSKKO](#)
- Klasy przygotowawcze i uczniowie z Ukrainy - [oddolna grupa wsparcia dyrektorów i nauczycieli](#) wspierająca się w tworzeniu oddziałów przygotowawczych.

EGZAMINY ZEWNĘTRZNE

Jakie są aktualne zasady dotyczące zdawania egzaminów przez dzieci ukraińskie?

Prawo tworzy możliwość uczniom z Ukrainy przystąpienia w bieżącym roku szkolnym do egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego uczniom będącym obywatelami Ukrainy, którzy po 24 lutego 2022 r. przybyli do Polski:

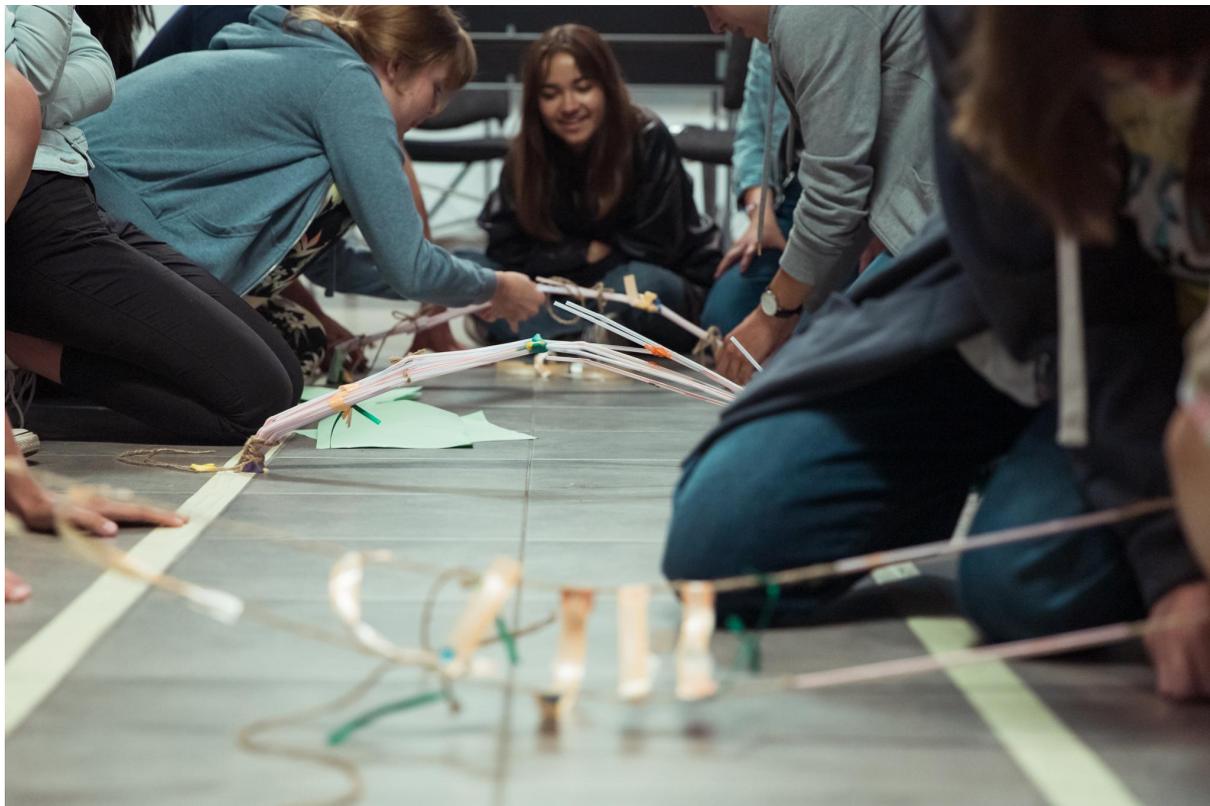
- Uczniowie będący obywatelami Ukrainy, realizujący obowiązek szkolny, składają deklarację wskazującą język obcy nowożytny, z którego uczeń przystąpi do egzaminu ósmoklasisty w terminie do dnia 11 kwietnia 2022 r.
- Uczniowie realizujący obowiązek nauki, będący obywatelami Ukrainy, mogą złożyć deklarację przystąpienia do egzaminu maturalnego w terminie do dnia 31 marca 2022 r.
- Możliwość wprowadzenia przez Centralną Komisję Egzaminacyjną dodatkowych dostosowań (np. tłumaczenia na język ukraiński niektórych arkuszy egzaminacyjnych, możliwości korzystania ze słowników podczas egzaminu) na egzaminie ósmoklasisty, egzaminie maturalnym i egzaminie zawodowym dla uczniów i absolwentów, którzy przybyli do Polski z Ukrainy po 24 lutego 2022 r.

- Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, w terminie do dnia 28 marca 2022 r., został zobowiązany do dostosowania informacji o sposobie organizacji i przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego oraz egzaminu zawodowego do zmian wprowadzonych w rozporządzeniu.
- Umożliwiono dyrektorom okręgowych komisji egzaminacyjnych, za zgodą dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, powoływanie w skład zespołu egzaminatorów sprawdzających prace egzaminu ósmoklasisty lub egzaminu maturalnego uczniów, osób nie wpisanych do ewidencji egzaminatorów prowadzonej przez daną okręgową komisję egzaminacyjną, z zastrzeżeniem, że powołane osoby muszą uczestniczyć w szkoleniu dla egzaminatorów wpisanych do ewidencji, sprawdzających prace egzaminacyjne. Dotyczy to osób znających język ukraiński, które będą mogły pomagać egzaminatorom sprawdzającym prace egzaminacyjne zdających będących obywatelami Ukrainy, przybyłymi do Polski po 24 lutego.
- Uwaga! dzieci i uczniowie, będący obywatelami Ukrainy, którzy przybyli po 24 lutego 2022 r. i uczą się w szkole lub przedszkolu działającym w systemie państwa ukraińskiego w formule kształcenia na odległość, nie będą podlegać obowiązkowi rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązkowi szkolnemu albo obowiązkowi nauki w rozumieniu prawa polskiego. Pozostali uczniowie będą mogli na zasadach określonych w art. 165 i 166 Prawo oświatowe kształcić się w polskim systemie oświaty. Wybór więc najodpowiedniejszego rozwiązania dla dzieci ukraińskich uchodźców pozostanie w kompetencjach rodziców lub tymczasowych opiekunów.
- Umożliwiono uczniom będącym obywatelami Ukrainy złożenie deklaracji przystąpienia do egzaminu zawodowego w terminie do 11 kwietnia br. Zobowiązano również dyrektorów szkół prowadzących kształcenie zawodowe do zgłoszenia tych uczniów do właściwej okręgowej komisji egzaminacyjnej do 15 kwietnia br..
- Obecne przepisy prawne mówią, że jeśli uczeń nie przystąpi do egzaminu maturalnego/ ósmoklasisty (a nie realizuje obowiązku edukacyjnego w szkole ukraińskiej/ nie podlega klasyfikacji) nie może wziąć udziału w postępowaniu rekrutacyjnym do kolejnego etapu edukacyjnego.

W Rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 kwietnia 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 795), określono warunki ewentualnego niepodlegania klasyfikacji uczniów uczęszczających do oddziałów przygotowawczych:

- Rozporządzenie przewiduje, że w wypadku, gdy uczeń nie zna w wystarczającym stopniu języka polskiego lub gdy zakres zajęć edukacyjnych realizowanych w oddziale uniemożliwia klasyfikację, rada pedagogiczna może podjąć uchwałę o odstąpieniu od klasyfikacji takiego ucznia. Rozporządzenie określa również sposób poświadczania i odnotowywania tego faktu w dokumentacji przebiegu kształcenia.

IV. DOBRE PRAKTYKI DYREKTORSKIE

🎯 Co, jak (i czy) planować długoterminowo?

Patrycja Pietraszczyk, I Liceum Ogólnokształcące w Jaworznie, oddziały przygotowawcze

Organ prowadzący zarządzeniem Prezydenta Miasta Jaworzna powołał **dwa oddziały przygotowawcze** w mojej szkole. Powołałam komisję w składzie wicedyrektor, pedagog oraz ja, która przeprowadzała rozmowy z uczniami oraz mamami z Ukrainy. W ten sposób kwalifikowaliśmy młodzież do odpowiedniego oddziału (1-2 lub 3-4). Planowanie całej pracy oddziałów przygotowawczych trwało bardzo krótko, praktycznie z dnia na dzień. Nic nie da się zaplanować długoterminowo, ponieważ każdego dnia zostają nam wysyłane nowe wytyczne lub informacje. **Udało się stworzyć podział godzin dla oddziałów przygotowawczych bez modyfikacji starego planu!** Nauczyciele stworzyli nowe okrojone programy nauczania dla młodzieży z Ukrainy, na podstawie obowiązujących planów nauczania w klasach 1, 2 i 3 po szkole podstawowej.

Przed rozpoczęciem nauki w oddziale przygotowawczym młodzież z Ukrainy przez 4 dni przychodziła do szkoły na 3 godziny podczas których poznawała specyfikę i topografię szkoły oraz terenu, poznawała się wzajemnie między sobą a także z młodzieżą i nauczycielami z mojej szkoły,

brała udział w meczu piłki nożnej Ukraina - Polska, otrzymała zeszyty, plecaki oraz artykuły piśmiennicze od moich uczniów, a także była z obecnymi wychowawcami na pizzy.

Codziennie przynajmniej dwa razy idę na zajęcia do młodzieży i pytam się o ich samopoczucie, wrażenia, odczucia. Wiedzą i czują, że mają we mnie wsparcie a także wśród nauczycieli. Młodzież z Ukrainy stworzyła swoją grupę na Telegramie, na którą również zaprosili mnie.

Młodzież w każdym oddziale ma 10h języka polskiego i oczywiście wszystkie lekcje również prowadzone są w naszym języku. Mają w sumie 26 h wszystkich lekcji. Na obecną chwilę nie ma potrzeby organizowania dodatkowych lekcji języka polskiego, młodzież bardzo szybko przyswaja nasz język.

Młodzież z Ukrainy szybko nawiązała kontakty z moją młodzieżą i już tworzą się grupy, które spędzają wspólnie czas na przerwach a także poza szkołą. Wspólny mecz, zwiedzanie ważnych punktów w mieście, pokazywanie ciekawych miejsc. Zorganizowanie przez SU Dnia Przyjaźni Polsko- Ukraińskiej, podczas którego będzie wspólne karaoke, mecz siatkówki, przygotowywanie i konsumpcja dań z obu krajów a także wspólne ognisko w jaworznickiej Geosferze.

Utalentowana młodzież z Ukrainy już rozwija swoje pasje i talenty. Nauczyciele pomogli skierować utalentowane dzieci do klubów sportowych (judo, lekkoatletyka, wspinaczka) oraz na przesłuchanie do szkoły muzycznej (śpiew operowy) a także na zajęcia z rysunku. Dzięki zajęciom integracyjnym bardzo szybko dowiedzieliśmy się o talentach i zainteresowaniach młodzieży.

Tylko i wyłącznie okazywanie młodzieży zainteresowania, troski oraz wsparcia wzbudza w nich poczucie bezpieczeństwa. Codzienne pozytywne nastawienie oraz uśmiech nauczycieli i polskiej młodzieży udziela się młodzieży z Ukrainy. Bardzo zależało mi aby młodzież jak najszybciej przyszła do szkoły, zintegrowała się między sobą w klasach a także z pozostałymi uczniami. Na tą chwilę nie zauważyłam, żadnych niepokojących zachowań. Czujnie obserwujemy relacje młodzieży a także ich reakcje na nowe sytuacje. **Codziennie jest 100 % frekwencja w oddziałach przygotowawczych (w oddziale P1 jest 21 uczniów, a w P2 - 23).**

Podczas rozmów kwalifikujących młodzież do odpowiedniego oddziału, na bieżąco przekazywałam rodzicom wszystkie zasady polskiego systemu, na czym będzie polegała nauka w oddziale przygotowawczym, jakie obowiązują zasady w mojej szkole, jakich przedmiotów będzie się uczyć młodzież z Ukrainy, jaki mają plan zajęć. Rodzice nie mieli pytań, jednak wyrażali obawę czy ich dzieci dadzą sobie radę w polskiej szkole.

Byli bardzo wdzięczni, za to, że dzieci mogą kontynuować naukę i przede wszystkim wrócić do szkoły, nawiązać nowe znajomości oraz uczyć się języka polskiego.

A jak rozmawiać z rodzicami? **Przede wszystkim zadbać o dobrą, spokojną atmosferę, nie straszyć ich przepisami i wymogami polskiej szkoły, stworzyć możliwość zadawania pytań i przede wszystkim utwierdzić ich w przekonaniu, że ich dzieci i ich dobro dla nas są również bardzo istotne.**

Nauczyciele oczywiście mieli obawy przed podjęciem się nauczania w oddziałach przygotowawczych, jednakże na tą chwilę są bardzo zadowoleni. Zdają sobie sprawę, że nie są w stanie realizować podstawy programowej w 100%, jednakże jasno wyraziłam swoje stanowisko - okazujemy najpierw młodzieży wsparcie i dajemy poczucie bezpieczeństwa i ciepła, a w między czasie realizujemy materiał.

Dla każdego z nas jest to nowa sytuacja i uczymy się jej wszyscy. Najważniejszą sprawą jest nauka języka polskiego, nawiązywanie relacji i stworzenie dzieciom kreatywnych zajęć. Młodzież bardzo chętnie uczestniczy w lekcjach, jest aktywna, chętna do nauki i współpracy, jest zainteresowana przekazywanymi treściami a największym i najmilszym dowodem na to wszystko jest ich uśmiech.

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

W naszej szkole dzieci - uchodźcy z Ukrainy zaczęły napływać od 7 marca 2022 r. Każdego dnia kolejne rodziny, kolejni uczniowie. Dzisiaj mamy 14 uczniów na poziomie klas 0,1, 2, 4, 5, 6 i 7. Wcześniej, jeszcze przed wojną były dwie rodziny ukraińskich uczniów w naszej szkole. Ale wcześniej byli też uczniowie z Hiszpanii, Szwecji, Białorusi.

Sytuacja uczniów z innych krajów nie była nam obca, chociaż niełatwa. Szczególnie jeśli uczniowie słabo lub wcale nie posługiwali się językiem polskim. Kiedy rozpoczęła się wojna w Ukrainie zaczęłam bardziej zwracać uwagę nauczycielom na problem, z którym możemy się zetknąć, np. przyjmowanie uczniów uchodźców.

Na ile można w obecnej sytuacji planować długoterminowo? Pewnie należy przewidywać problemy związane z mogącym spotkać nas kryzysem. Może w tym pomóc mówienie otwarcie o problemie, również o niepokojach, które nam towarzyszą. Wątpliwości, którymi się dzielimy z nauczycielami, rodzicami otwierają sferę poznawczą. Co możemy zrobić, jakie mamy zasoby, możliwości...? Poznanie niepokojów współpracowników to również możliwość przewidywania problemów mogących nas spotkać. Przyjmowanie sytuacji kryzysowych można zaplanować w kontekście przewidywania i stawiania sobie pytań: co z tym mogę zrobić, kto może mi pomóc?

Dlatego z jednej strony warto i należy planować długoterminowo, bo to nas osadza w pewnej stabilnej rzeczywistości. Z drugiej strony, trzeba być elastycznym i przygotowanym na sytuacje kryzysowe, nieprzewidywalne.

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Oddział przygotowawczy dla uczniów z Ukrainy to rozwiązanie doraźne i tymczasowe. Prawna definicja oddziału przygotowawczego zawarta jest w ustawie – prawo oświatowe, art. 4: *należy przez to rozumieć oddział szkolny dla osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, podlegających obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, jak również wykazują zaburzenia w komunikacji oraz trudności adaptacyjne związane z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, co wymaga dostosowania procesu i organizacji kształcenia do ich potrzeb i możliwości edukacyjnych, zorganizowany zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 165 ust. 16 pkt 2;*

W artykule 165 ust 13 ustawy – prawo oświatowe określono tak czas funkcjonowania ucznia w oddziale przygotowawczym: *Okres nauki ucznia w oddziale przygotowawczym trwa do zakończenia zajęć dydaktyczno-wychowawczych w roku szkolnym, w którym uczeń został zakwalifikowany do oddziału przygotowawczego, z tym że okres ten w zależności od postępów w nauce ucznia i jego potrzeb edukacyjnych może zostać skrócony albo przedłużony, nie dłużej niż o jeden rok szkolny.*

W Rozporządzeniu MEN z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, czytamy o oddziale przygotowawczym: *§ 16. 7. Decyzję o skróceniu albo przedłużeniu okresu nauki ucznia w oddziale przygotowawczym, o którym mowa w art. 165 ust. 13 ustawy, podejmuje rada pedagogiczna na wniosek uczących ucznia nauczycieli, pedagoga lub psychologa.*

W mojej ocenie należy planować długoterminowo i to na kilku płaszczyznach:

- **Z perspektywy dyrektora** utworzone w tym roku szkolnym oddziały przygotowawcze będą funkcjonowały do końca tego roku szkolnego. Uważam, że ich funkcjonowanie powinno być przedłużone o kolejny rok szkolny. Decyzja w tym względzie będzie należała do organów

prowadzących i MEiN (subwencja), choć wnioski w tej sprawie składa do organu dyrektor szkoły. W systemie niemieckim oddziały przygotowawcze, z tego co wiem, funkcjonują 2 lata. Nie wiem, jak to jest w już od dłuższego czasu funkcjonujących oddziałach przygotowawczych, zwłaszcza w dużych miastach (np. dla dzieci wietnamskich czy ukraińskich). Zapewne wytworzyła się już w tym względzie pewna praktyka. Ciekawe, jak to jest w Warszawie? Dyrektor szkoły musi z pewnością ten proces zaplanować i uzgodnić z organem prowadzącym. Więcej tu ciągle niewiadomych niż pewnych danych, zwłaszcza dla takiego „świeżaka” na tym polu jak ja. Z pewnością dyrektor szkoły i organ prowadzący powinni zadać sobie pytanie i zaplanować, co dalej z uczniami z oddziałów przygotowawczych, jak zaplanować i przeprowadzić proces rekrutacji do „normalnych” oddziałów np. 4-letniego liceum. Z zapowiedzi MEiN wynika, że nie przewiduje się specjalnej ścieżki rekrutacyjnej dla Ukraińców, Być może potrzebne tu będą wspólne ustalenia w ramach organów prowadzących.

- Z **perspektywy nauczyciela**, także w tym roku, należy zaplanować własne nauczycielskie działania edukacyjne, uwzględniając przepisy prawa (odniesienie do podstawy programowej, dostosowanie treści edukacyjnych do potrzeb i możliwości uczniów) i zdrowy rozsądek (wojenna trauma, różny stopień komunikatywności uczniów, ich postępów w nauce). Jako nauczyciel takiego oddziału opracowałem sobie wykaz zagadnień – jakoś powiązany z podstawą programową – które omówię czy na których się skupię do końca tego roku.

Marta Hołub, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 we Wrocławiu, oddziały przygotowawcze

- Każdy uczeń przychodzący do oddziału przygotowawczego będzie się w nim uczył do końca roku szkolnego. Po tym roku powinniśmy mu znaleźć miejsce w normalnym masowym oddziale. Oznacza to, że nawet **jeśli przyjmujemy uczniów do oddziałów przygotowawczych, to wstępnie planujemy dla nich miejsca w konkretnych klasach równoległych**.
- Oddziały przygotowawcze są zazwyczaj tworzone jako **klasy łączone** (w szkole podstawowej na poziomie klas I-III, IV-VI, VII-VIII). Przy kwalifikowaniu do oddziału przygotowawczego trzeba wskazać właściwy poziom klasy dla ucznia. Powinny tutaj decydować: liczba lat nauki ucznia, jego wiek, wnioski rodziców.
- **W oddziale przygotowawczym planujemy uczniowi naukę języka polskiego**. Przepisy wskazują na liczbę godzin języka polskiego (minimalną) oraz liczbę godzin przysługującą uczniowi. Na początku można zaplanować maksymalną liczbę godzin języka polskiego, potem po kolei zmniejszać te godziny dodając poszczególne przedmioty. Można też od początku wprowadzić przedmioty i skupić się na nich na nauce tzw. języka edukacyjnego charakterystycznego dla danego przedmiotu. O ilości godzin decyduje dyrektor. Dobrym rozwiązaniem jest włączanie ucznia z oddziału przygotowawczego do równoległych klas masowych na przedmioty artystyczne (plastykę, muzykę, technikę), informatykę. Można też łączyć dzieci na lekcjach wychowania fizycznego, ale pamiętając, aby nie przekroczyć limitu uczniów na jednego nauczyciela (uczniów może być maksymalnie 26).
- Uważam, że **w oddziałach przygotowawczych należy dążyć do realizacji podstawy programowej w sposób umożliwiający łagodne przejście do klasy regularnej**. Niezbędna jest jednak organizacja procesów pozwalająca na nabycie kompetencji językowych w zakresie języka polskiego oraz kwestie adaptacji do nowych warunków edukacyjnych i kulturowych. I to chyba na początku powinno być w oddziale przygotowawczym priorytetem.
- W oddziale przygotowawczym nauczyciele rzadko używają podręczników. Korzystają z kart pracy, a nauczyciele uczący języka polskiego jako obcego z podręczników do nauczania języka polskiego dla obcokrajowców. Nauczyciele używają rozmaitych gier (np. kart Multi Talk), które niezwykle pomagają w nauce języka polskiego i w komunikacji. Sprawdza się także używanie rozmaitych stron internetowych (i wyświetlanie ich na lekcji) – potrzebny jest rzutnik. Trzeba ustalić z organem prowadzącym dodatkowe środki przeznaczone na ten cel.
- Tworząc oddziały przygotowawcze we wrześniu mogłam zaplanować proces edukacyjny trwający rok. Uczniowie cudzoziemscy przyjmowani do oddziałów tworzonych obecnie (na

przełomie marca i kwietnia) uczą się w nich co do zasady do czerwca. Potem kończą w nich naukę. Jednakże rada pedagogiczna może zdecydować o przedłużeniu nauki w oddziale przygotowawczym o rok. Warto taką decyzję najpierw przekonsultować z rodzicami. **Jeżeli stworzyliśmy oddział międzyszkolny, to dzieci powinny wrócić do szkoły obwodowej (czyli szkoły obwodowe też powinny mieć miejsce dla nowego ucznia).** Te kwestie powinno się ustalić z organem prowadzącym, który może chcieć, aby np. jedna ze szkół zajmowała się kształceniem obcokrajowców.

- Po krótkim okresie nauki w oddziale przygotowawczym może się okazać, że dziecko powinno przejść do klasy regularnej. Zanim się jednak zdecydujemy na ten krok, to można spróbować okresu próbnego, po którym odpowiedzmy sobie na pytanie czy nie jest za wcześnie.

Co zrobić, żeby uczeń z Ukrainy nie czuł się “wrzucony” w obce środowisko?

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Właściwie wprowadzić ucznia w zespół klasowy. Co to znaczy? Pierwsza rozmowa/spotkanie z rodzicem, najczęściej z mamą ucznia przeprowadzona w sprzyjających warunkach i atmosferze, nie na korytarzu, w „biegu”. W czasie rozmowy warto poznać sytuację rodzinną ucznia, rozmawiać na temat problemów, sytuacji „ucieczki” z Ukrainy. Można również przygotować ankietę, w której będą zawarte pytania dotyczące sytuacji ucznia.

Kolejnym krokiem jest rozmowa z wychowawcą klasy na temat „wejścia” nowego ucznia do zespołu klasowego i przygotowanie pozostałych uczniów na przyjęcie nowego/nowych kolegów, koleżanek. Dobrą praktyką jest zorganizowanie spotkania mam/opiekunów prawnych z wychowawcą, psychologiem, pedagogiem w przestrzeni nieformalnej: przy kawie, ciście. Przy tej okazji można oprowadzić mamy po szkole, aby poznały nowe środowisko swojego dziecka.

Kolejnym krokiem jest zorganizowanie zajęć integracyjnych w klasie i włączanie w życie klasy każdego nowego ucznia. Warto również wskazać spośród uczniów z danej klasy „anioła stróża” bądź „aniołów”, którzy pomogą dziecku z Ukrainy poznać przestrzeń szkoły, zwyczaje. Do porozumiewania się między uczniami można używać aplikacji telefonicznej.

W szkole można również zatrudnić asystenta nauczyciela porozumiewającego się w języku ukraińskim i polskim. Można wykorzystać zatrudnienie na staż Urzędu Pracy, na początek na pół roku.

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Jak sądzę, nie da się w pełni wyeliminować zjawiska „wrzucenia”. W mojej ocenie, aby złagodzić ten efekt, należy skupić się na integracji i tak planować zajęcia dla dzieci ukraińskich, aby oddział przygotowawczy nie był osobnym ciałem – ciałem obcym w organizmie całej szkoły. Ukraińscy uczniowie powinni w pełni uczestniczyć w życiu szkoły, korzystać z jej oferty.

Sądzę, że należy zatrudnić pomoc nauczyciela, która to pomoc będzie uczestniczyła w lekcjach, tłumaczyła co trudniejsze kwestie – będzie pomostem pomiędzy dwoma światami. Taki „ukraiński przyjaciel” może zdziałać cuda.

Ukrainka - pracownica szkoły odpowiedziała tak: *Aby uczeń nie czuł się obco bez znajomości języka polskiego, można by wykorzystać do komunikacji znajomość języka angielskiego. Na przykład*

organizować, w miarę możliwości, lekcje przedmiotowe z wykładowym angielskim, lub wykorzystać nowoczesne techniki informatyczne do komunikacji.

Marta Hołub, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 we Wrocławiu, oddziały przygotowawcze

Oddziały przygotowawcze organizowane obecnie w szkole są moim zdaniem najlepszym rozwiązaniem dla dzieci ukraińskich przebywających obecnie do Polski jako uchodźcy. Dzieci, które przeżyły stres związany z wojną, ucieczką z kraju, zmianą środowiska, nie będą musiały przeżywać kolejnego stresu związanego z tym, że znajdują się w obcej szkole i klasie bez kolegów czy koleżanek.

W klasie przygotowawczej będą z innymi uczniami, z którymi będą się w stanie porozumiewać w swoim języku. Ponadto nie wiadomo na jak długo przyjechały dzieci. Może się okazać, że część nowych uczniów ukraińskich zostanie po krótkim czasie wypisana ze szkoły, bo rodziny będą podróżowały dalej.

Dodatkowo w oddziałach przygotowawczych dzieci będą mogły liczyć na pomoc osoby dorosłej władającej ich językiem (pomoc nauczyciela). Nawet jeśli nie zdecydujemy się na tworzenie klas przygotowawczych, warto wynegocjować z organem prowadzącym zatrudnienie asystenta międzykulturowego (pomocy nauczyciela). Osoba w szkole, która włada językiem ukraińskim usprawni proces komunikowania się z rodzicami.

Z mojego doświadczenia wynika, że klasy bardzo chętnie przyjmują nowe dzieci obcojęzyczne. Język polski i ukraiński są na tyle zbliżone, że komunikacja pomiędzy dziećmi jest możliwa. Zdecydowanie łatwiej „wchodzi” się nowym uczniom obcojęzycznym do klas I-III. Trudniej jest od klasy IV, kiedy dziecko co 45 minut znajduje się na innej lekcji u innego nauczyciela.

Ponadto często w klasach I-III dzieci korzystają ze świetlicy szkolnej, wspólnie jedzą obiady. Są to niezwykle ważne na tym etapie okazje do kontaktów nieformalnych i przełamywania barier.

W mojej szkole w klasach masowych, do których trafiły dzieci ukraińskie, wychowawcy wyznaczali kolegów – opiekunów, którzy siedzieli z nowym uczniem, pomagali mu w ogólnej orientacji na terenie szkoły. Z kolei uczniowie z klas przygotowawczych mają czasami wspólne lekcje z klasami masowymi – uczniowie polscy tłumaczą uczniom ukraińskim np. matematykę. Oczywiście jest to pomysł nie na początek funkcjonowania oddziału, ale na późniejszy czas.

Jak zorganizować uczniom nauczanie języka polskiego?

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Organizację dodatkowych lekcji języka polskiego dyrektor organizuje na podstawie rozporządzenia ministerialnego, w którym jest zapis o nauczaniu języka polskiego w wymiarze 2 godzin tygodniowo. Jeśli połączymy uczniów z trzech klas można tych godzin przeznaczyć więcej niż 2 tygodniowo. Jednak na więcej niż dwie zgodę musi dać organ prowadzący.

W zajęciach języka polskiego uczestniczą również mamy dzieci z Ukrainy i wspólnie uczą się z dziećmi. Daje to więcej pewności a samym mamom dodatkowe lekcje.

Agnieszka Tomasik, Zespół Szkół nr 8 w Gdańsku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Uczniowie, którzy są obcokrajowcami i uczniowie powracający z zagranicy mają prawo do dodatkowych lekcji języka polskiego w wymiarze nie niższym niż dwie godziny tygodniowo. Zajęcia uznajemy za dodatkowe, co oznacza, że mogą być organizowane przed lekcjami lub po nich.

Warto, aby dyrektor szkoły ocenił, czy lepiej zorganizować je jako lekcje w grupie czy też indywidualnie. Zwłaszcza, jeśli uczniowie są na tym samym poziomie umiejętności językowych, możemy zaprosić ich do kameralnej grupy językowej, dzięki czemu uczniowie będą mieli wiele sytuacji komunikacyjnych, które wykorzysta nauczyciel. Praca w parach, inicjowanie scenek obyczajowych, aktywizujące metody pracy w grupie – będą podnosić jakość i efektywność prowadzonych zajęć.

Niektórzy nauczyciele preferują też organizację zajęć jak najbardziej praktycznie, np. organizują „wycieczki” w komunikacji miejskiej albo na przykład wyjście po jakieś drobne zakupy, aby uczyć swoich podopiecznych porozumiewania się w naturalnych sytuacjach komunikacyjnych. Formy pracy są tu dowolne, jednak najważniejsze dla samego prowadzącego jest to, by wprowadzać metody kształcenia językowego stosowane przez np. lektorów językowych a nie wyłącznie uzupełniać wiedzę z gramatyki języka polskiego czy „przerabiać” treści programowe z przedmiotu „język polski”.

Dla lepszej orientacji, jakie stawia wymagania uczniom, należy najpierw stworzyć diagnozę umiejętności w zakresie posługiwania się językiem polskim (może odnosić się do Europejskiej Skali Umiejętności Językowych), a następnie stworzyć indywidualny plan rozwoju tych osiągnięć i współpracować z innymi nauczycielami, aby wymagania przedmiotowe respektowały poziom umiejętności ucznia.

[Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze](#)

W Rozporządzeniu MEN z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, czytamy o oddziale przygotowawczym czytamy:

§ 16. 9. W oddziale przygotowawczym w ramach tygodniowego wymiaru godzin, o którym mowa w ust. 5, prowadzi się naukę języka polskiego według programu nauczania opracowanego na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 92 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w wymiarze nie niższym niż 6 godzin tygodniowo.

Dyrektor szkoły musi pamiętać o tym zapisie, zwłaszcza w przypadku przedmiotu: język polski jako obcy. Oprócz tego przedmiotu w szkolnym planie nauczania funkcjonuje język polski jako przedmiot podobny do przedmiotu z polskiej szkoły, czyli język polski rozumiany jako kształcenie literackie, uczenie literatury polskiej zgodnie z podstawą programową. W mojej szkole to 2 godziny w tygodniu (osobiście prowadzę ten przedmiot i zmagam się z licznymi problemami).

Dodatkowe godziny? Tak, jeśli jest taka potrzeba i jest zgoda OP. Nie przesadzałbym natomiast z ilością godzin, bo może to być zbyt duże obciążenie.

W mojej ocenie najważniejszy jest dobór właściwego człowieka do uczenia języka polskiego jako przedmiotu obcego. Z ciekawym pomysłem zgłosił się do mnie nauczyciel z mojej szkoły. Zaproponował, aby w ramach zajęć wyjść w teren i uczyć Ukraińców praktycznego polskiego w parku, sklepie, na ulicy, w restauracji, w kinie. Już wkrótce wcielimy w życie ten pomysł.

Jeszcze w piątek Twoje pytanie zadałem ukraińskiemu pracownikowi szkoły zatrudnionemu jako pomoc nauczyciela. Oto jej odpowiedź: *Po zdiagnozowaniu stopnia znajomości języka polskiego przez uczniów ukraińskich dobrze by było, by uczniowie na lekcji pracowali w parach: uczeń nie znający języka polskiego uczeń z lekką znajomością języka polskiego. Dałoby to większą efektywność nauczania języka polskiego i aktywizowały to uczniów do pomocy koleżeńskiej.*

Jak rozpoznawać i zaspokajać - w równym stopniu - potrzeby uczniów polskich i ukraińskich?

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Myślę, że najważniejsze to traktowanie uczniów "równo". Początkowo warto dać uczniom z Ukrainy czas na aklimatyzację, ale trzeba być czujnym w różnych sytuacjach rówieśniczych. Wiele zależy od dorosłych, którzy powinni być uważnymi obserwatorami. Ważne jest również przedstawianie bieżących sytuacji, sukcesów, problemów rodzicom uczniów danej klasy. Uczniowie powinni wzajemnie poznawać swoje zainteresowania, talenty, możliwości. Organizacja wspólnych imprez i włączanie wszystkich uczniów jest bardzo istotne. Traktowanie uczniów z Ukrainy i z Polski na podobnych warunkach, pamiętając o indywidualnych potrzebach każdego ucznia.

Agnieszka Tomasiak, Zespół Szkół nr 8 w Gdańsku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych:

Najpierw należy odpowiedzieć sobie na pytanie: jakie są potrzeby uczniów ukraińskich, a jakie polskich? Czy są różne, czy tożsame. Uczniowie ukraińscy chcą w pierwszej kolejności rozumieć, co dzieje się na lekcji. Potrzebują doraźnych i prostych instrukcji, jakie zadania mają wykonać, czego od nich oczekujemy, jak mogą zrealizować zadanie, które pozostali realizują bez problemu. W tym czasie, gdy nauczyciel więcej uwagi oddaje nowym uczniom, polscy uczniowie z kolei nudzą się z powodu wolniejszego tempa pracy lub czują się pominięci, gdy sami chcą dokładniejszej instrukcji.

Dlatego dobrze tak organizować lekcję, aby – zwłaszcza na początku wspólnej pracy – uczniowie otrzymywali różnorodny materiał, np. kiedy Polacy wykonują ćwiczenia z podręcznika, nie ma sensu spędzać wiele czasu na tłumaczeniu poleceń, lepiej w tym czasie kartę pracy dla uczniów z Ukrainy z materiałem filmiku poglądowego na You Tube (włączenie funkcji tłumaczenia na język znany uczniom) lub np. z platformy Akademia Khana, gdzie w języku ucznia tłumaczony jest materiał i polecenia. Inny sposób – to praca na tym samym materiale, ale z innymi poleceniami, np. gdy uczniowie analizują ilustrację mapy, jakiś schemat, zadaniem uczniów ukraińskich jest przetłumaczyć pojęcia związane z tematem, np. elementy mapy: jezioro, rzeka, morze, dopływ, itp. – chodzi o adaptację pojęć, które są potrzebne uczniowi, aby zrozumiał temat lub zadanie.

Niewątpliwie wspólne potrzeby wszystkich uczniów to: poczucie bezpieczeństwa, stabilizacja, akceptacja. Kiedy stale będziemy równoważnie dbać o te potrzeby, ani nowi, ani zdomowieni już uczniowie w klasie nie będą czuli się pominięci. Wszelki zakłócenie proporcji może spowodować reakcje przypominające trochę zazdrość rodzeństwa w rodzinie (dotyczy to polskich uczniów) albo poczucie wyobcowania przez uczniów ukraińskich.

Dla wychowawców szczególnie ważny jest ten moment, gdy uczeń przybywa do szkoły – szczególne przygotowanie uczniów, inicjowanie pierwszej wspólnej lekcji, wycieczki po szkole, wzajemnego przedstawiania się, postawa nauczycieli „cieszymy się, że jesteś z nami” wobec nowo przybyłych – wszystkie te gesty pokazują postawę, która zachęca do zaakceptowania kolegi/koleżanki. W wielu klasach szczególną inicjatywę przejmują uczniowie, którzy chcą być pierwszymi przewodnikami po szkole i okolicy swoich rówieśników – dobrze ich na to przygotować, doceniać tę aktywność i wspierać dyżurnych aktywistów. Uczniowie mogą wspierać swoich kolegów zarówno w czasie lekcji jak poza nimi, np. razem wracają do domu ze szkoły albo wspomagają tłumaczenie przy użyciu translatora w czasie lekcji. Mogą wspólnie przygotować pomoce dla ukraińskich kolegów. Nauczyciele w naturalny sposób, łącząc uczniów w zespoły zadaniowe, mogą inicjować działania integrujące.

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Hmmm... nie wiem. Chyba po prostu planowałbym i tak zapewne będzie w przyszłości – wspólne działania polskich i ukraińskich uczniów.

Jak integrować i włączać uczniów ukraińskich do szkolnej społeczności?

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Planowanie i przeprowadzanie imprez, działań, konkursów, zawodów wspólnie dla wszystkich uczniów. Uczniowie z Ukrainy pokazują swoje zwyczaje, kulturę, tradycyjne potrawy, piosenki. Lekcje prowadzone przez nauczycieli obejmują polskie i ukraińskie tradycje, historię, nazewnictwo.

Uczniowie z Ukrainy mają możliwość korzystania z zajęć sportowych pozalekcyjnych, z kół zainteresowań. Planujemy w czerwcu festyn szkolny, na którym będą wspólne koncerty, zawody sportowe, gry i zabawy. Włączanie również rodziców uczniów z Ukrainy i Polski to okazja do wzajemnego poznawania się.

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Nie izolować uczniów ukraińskich, ale też nie traktować „specjalnie”. Nie dedykować im „odrębnej” Sali.

Zachęcać do wspólnych działań.

Zaprościć do udziału w zajęciach pozalekcyjnych. Szczególnie dumny jestem z faktu, że na mojej etyce pojawił się jeden uczeń ukraiński, zapytał, czy może posłuchać i został na stałe. Integracja stała się ciałem. Byłem i wzruszony i dumny.

Specjalną rolę widziałbym dla Samorządu Uczniowskiego i moich szkolnych harcerzy; mamy dwie drużyny złożone częściowo z uczniów szkoły, ale od szkoły niezależne. Jako dyrektor użyczam im dwie sale na harcówkę. Ta specjalna rola wymaga namysłu i wspólnych uzgodnień. Nic na siłę.

Marta Hołub, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 we Wrocławiu, oddziały przygotowawcze

- Na początku warto włączać uczniów we wszystkie imprezy i uroczystości. Powinni być widoczni w szkole w różnych sytuacjach. Dobrym pomysłem są zawody sportowe.
- Jeżeli tworzymy oddział przygotowawczy od klasy IV, a w naszej szkole jest zwyczaj, że klasy przechodzą na kolejne lekcje do innych gabinetów, to oddział przygotowawczy też powinien „wędrować po szkole”.
- Dobrym pomysłem są tzw. dni tematyczne np. Dzień Kultury Ukraińskiej. Nowi uczniowie mogą z pomocą swoich rodziców przygotować degustację potraw, prezentację o swoim kraju.
- Na rozmaitych przedmiotach (np. na edukacji wczesnoszkolnej, plastyce, muzyce) można poszerzać treści o elementy kultury ukraińskiej (chodzi jedynie o zaznaczenie, wyeksponowanie pewnych tematów – np. wielkanocnych zwyczajów ukraińskich, piosenka ukraińska).

Jak pomóc dzieciom z Ukrainy w rozwijaniu osobistych pasji i talentów?

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Uczniowie z Ukrainy powinni mieć takie same możliwości rozwijania pasji i talentów, jak polscy uczniowie. Dostępna powinna być dla nich dostępna cała oferta szkoły. Nie rozróżniałbym w tym względzie uczniów polskich i ukraińskich.

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Propozycja uczestnictwa w zajęciach pozalekcyjnych zarówno w szkole, do której chodzą jak i w Domu Kultury. Warto wskazać rodzicom w czasie pierwszego, drugiego spotkania gdzie mogą ich dzieci rozwijać swoje pasje i talenty. Również oficjalna strona miasta prezentuje organizacje, kluby sportowe, w których mogą uczestniczyć uczniowie z Ukrainy.

Marta Hołub, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 we Wrocławiu, oddziały przygotowawcze

Nie wiem jak to się stało, ale jedna z dziewczynek, zapisana do szkoły w marcu pierwszego dnia szkoły od razu wzięła udział w zajęciach koła plastycznego. Podczas pierwszej rozmowy z rodzicami wychowawczyni wypytała o zainteresowania dziecka i we współpracy z nauczycielką plastyki zaprowadziła nową uczennicę na kółko. Dziewczynka chodzi na zajęcia do dzisiaj, jest bardzo utalentowana plastycznie. Wydaje mi się, że na początek to najlepsza droga – wypytać rodzica albo samo dziecko o zainteresowania i ułatwić ich rozwój poprzez udział w określonych zajęciach (jeżeli szkoła ma w swojej ofercie dane zajęcia). Doświadczenia nauczycieli uczących oddziały przygotowawcze w mojej szkole wskazują, że dzieciaki uwielbiają ruch i muzykę. Klasy przygotowawcze mają bardzo dużo tego typu zajęć. Dzieci ukraińskie biorą udział w akcjach typu „Dzień Talentów”, podczas których prezentują swoje umiejętności. Także w świetlicy szkolnej wychowawcy rozwijają zainteresowania dzieci.

Podczas pierwszych dni nauki dzieci ukraińskich w polskiej szkole skupiamy się bardzo często na różnicach programowych, trudnościach komunikacyjnych. Moim zdaniem lepiej bazować na zasobach, dopytywać o pasje. Ma to tę także korzyść, że dziecko robiąc to co lubi szybciej zaczyna się komunikować w języku polskim.

Moja szkoła dość ściśle współpracuje z pobliskim domem kultury. Tam kierujemy naszych uczniów na zajęcia rozwijające zainteresowania, a obecnie także uczniów ukraińskich.

Jak zadbać o uczestnictwo w lekcjach dzieci ukraińskich w klasach ogólnodostępnych przy braku znajomości j. polskiego. Jak i kiedy wyrównywać różnice programowe?

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

W naszej szkole wykorzystujemy aplikacje w telefonie z tłumaczem. Dzieciom z Ukrainy pomaga pomoc nauczyciela, której plan jest dostosowywany do konkretnych dzieci, każdego dnia. Jej zadaniem jest również rozpoznawanie ewentualnych problemów bądź trudności. Rozmawia wówczas z dziećmi/dzieckiem i wspólnie omawiamy sposób pomocy.

Agnieszka Tomasiak, Zespół Szkół nr 8 w Gdańsku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Oto krótka instrukcja obsługi lekcji w wielojęzycznej klasie, gdy sami nie potrafimy mówić w języku ucznia:

1. Przeanalizuj, jakie słowa i jakie polecenia najczęściej słyszysz od Ciebie uczniowie i przygotuj tłumaczenia (krótkie zdania/zwroty/słowa) tak, aby uczniowie ukraińscy mieli krótki słowniczek Twojego „języka”.
2. Powtarzaj krótkie polecenia w tych samych konstrukcjach – zawsze krótko i powtarzalnie.
3. Szukaj schematów. Póki nasi uczniowie nie rozumieją Twoich poleceń po polsku, na nic kwiecista mowa – kontroluj siebie: czy mówię w tym samym schemacie, czy używam krótkich zdań, czy nie mówię zbyt szybko.
4. Stosuj słowniki obrazkowe – nazwy przedmiotów lub czynności, które się powtarzają.
5. Pomóż stworzyć system znaków, dzięki którym nasz uczeń szybko zakomunikuje swoje potrzeby, np.: „nie rozumiem”, „chcę pić”, „chcę do toalety”, „potrzebuję pomocy”.
6. Stwórz bazę pomocy edukacyjnych i materiałów dla siebie i swojego ucznia, które staną się „zamiennikami” – gdy uczniowie polscy będą pracować nad jakimś tematem, dasz uczniowi materiał powiązany z tym tematem, jednak zmodyfikowany na potrzeby osoby nie znającej języka polskiego – mogą to być te same treści w innym języku lub treści poszerzające zasoby językowe ucznia, dzięki czemu zrozumie lepiej materiał.
7. W trakcie lekcji nie pomijaj uczniów nieznających polskiego. Zadaj pytanie w odniesieniu do tematu tak, aby zrozumiał i odpowiedział nawet po ukraińsku albo wskazał jedną z dwóch możliwości (treści na poziomie językowym ucznia), otąguj ważne słowa i przetłumacz, wskaż spośród uczniów lekcyjnego pomocnika, który równoległe do omawianego tematu przetłumaczy w translatorze najważniejszą treść.
8. Cierpliwie zachęcaj do komunikacji zgodnie z zasadą, że „wszystkie chwytaki są dozwolone”, aby się porozumieć, np. poprzez rysunek, ikonkę, translatora, gest, przetłumaczenie myśli na język angielski, o ile więcej osób to rozumie, itd. Wszystkie nieporozumienia językowe przyjmuj zawsze z uśmiechem w myśl zasady, że nic tak nie wspiera uczenia się języka jak akceptacja otoczenia i radość z wypowiedzianego nowego zdania.
9. Upraszczaj polskie teksty, polecenia, zadania. Wspólnie z uczniami twórzcie komiksy, ilustracje, myślenie wizualne, infografiki – wszelkie materiały wizualne pomocne w zrozumieniu materiału.
10. Wykorzystaj przestrzeń klasy i szkoły do nauki języka polskiego – dwu-, trójjęzyczne (np. w językach polskim, ukraińskim, angielskim) nalepki na meblach, schodach, ścianach nazywające przedmioty albo związane jakoś ze szkołą, życiem codziennym, będą bardzo pomocne nie tylko dla uczniów niemówiących po polsku, ale mogą też być pomocą dla polskich uczniów, którzy będą uczyć się słówek ukraińskich i angielskich.

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Bardzo trudne pytanie i trudna kwestia. Po pierwsze, trzeba doprowadzić do sytuacji, że uczniowie ukraińscy poznają język polski co najmniej na poziomie B1 – to główne zadanie. Dopiero potem przyjdzie czas na kolejne kroki. Polski, polski w praktyce i na poziomie komunikacyjnym – bez tego nie ma sensu rozmowa o wyrównywaniu różnic programowych. W mojej ocenie inne przedmioty niż język

polski jako język obcy – wbrew zapisom prawa oświatowego – powinny pełnić rolę wspomagającą nauczanie języka polskiego, zwłaszcza w tym pierwszym okresie.

Co z niepewnością nauczycieli i rodziców, czy dzieci ukraińskie nie są zbyt strauumatyzowane, żeby iść do szkoły?

Beatogólnodostępnycha Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach

Pierwsze spotkanie oraz rozmowa/wywiad z rodzicem, który zapisuje dziecko do szkoły daje obraz trudności i problemów. Mamy dzieci z Ukrainy mają zapewnioną pomoc i stały kontakt z pomocą nauczyciela. Dlatego tak ważna i pomocna jest rola takiej osoby.

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

W mojej ocenie powinny chodzić do szkoły i mieć kontakt z polskimi rówieśnikami. Uczniowie ukraińscy, których uczę, nie różnią się specjalnie od pozostałych, jeśli chodzi o różne „niepokoje”. Ale to moje wrażenie. Zapewne jest z tym różnie.

Marta Hołub, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 we Wrocławiu, oddziały przygotowawcze

Od lutego 2022 trafiło do mojej szkoły ponad 100 dzieci ukraińskich. Podczas zapisów do szkoły dopytywałam, kiedy rodzina przyjechała do Polski. Czasem to było dzień wcześniej. Dlatego zanim dziecko przyszło na pierwsze lekcje, prosiłam aby oswoiło się z nowym miejscem- obejrzało z rodzicami otoczenie szkoły, poznało nowe osiedle. Dopiero potem przychodził czas na szkołę. Pierwszy dzień nowego dziecko to dzień wprowadzenia – ktoś dorosły prowadził dziecko do nowej klasy, odbywała się integracja. Czasem ten pierwszy pobyt trwał 1-2 godziny, a rodzic ukraiński czekał na korytarzu. W przypadku dzieci młodszych bardzo sprawdziło się podarowanie dziecku wyprawki szkolnej już w momencie zapisu. Dziecko wybierało sobie samo plecak, piórnik i inne przybory. Już samo to powodowało radość i sprawiało, że nowa szkoła stawała się przyjaźniejsza i przede wszystkim bezpieczniejsza.

Wszystkich nowych uczniów z uwagą obserwujemy podczas lekcji. To że dziecko jest w naszej szkole i w miarę dobrze się zaaklimatyzowało, nie oznacza, że nie przeżywa traumy. Ważna jest tu współpraca nauczyciela ze szkolnymi specjalistami, rozmowy z rodzicami.

Czasami, w przypadku dziecka, które nie chce chodzić do szkoły, można podjąć decyzje z rodzicami, aby dziecko korzystało jednak z nauki w ukraińskiej szkole online.

We Wrocławiu mamy jedną poradnię psychologiczno – pedagogiczną, w której zatrudnieni są specjaliści władający językiem ukraińskim. Pomagają nam w diagnozowaniu trudniejszych przypadków. Zdaję sobie sprawę, że tacy specjaliści nie będą dostępni w każdej szkole.

W przypadku mojej szkoły niezmiernie ważna okazuje się też postawa pracowników administracji (zwłaszcza sekretariatu) i obsługi (przede wszystkim woźne szkolne). Całkiem inaczej wchodzi się do szkoły, w której każdy dorosły wita cię z uśmiechem i pomoże jeśli podejdziesz do niego.

Jak rozmawiać z rodzicami ukraińskimi o różnicach między polskim a ukraińskim systemem edukacji?

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Warto rozpoznawać potrzeby - życzliwość i atmosfera pierwszego spotkania mają wpływ na dalszą współpracę i wzajemne zrozumienie. Jeżeli np. uczennica ma zajęcia zdalne z Ukrainy to warto jak najbardziej umożliwić udział w takich zajęciach, np. w bibliotece, nawet kosztem nieobecności na niektórych lekcjach stacjonarnych w szkole polskiej. Taki uczeń ma kontakt ze swoim nauczycielem z Ukrainy i przebywa wśród polskich rówieśników.

Marta Hołub, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 we Wrocławiu, oddziały przygotowawcze

Dobrym pomysłem jest przygotowanie dla uczniów i rodziców ukraińskich ulotek z najważniejszymi informacjami o szkole przetłumaczonymi na język ukraiński. Nieoceniona w opowiadaniu o zwyczajach szkolnych będzie pomoc nauczyciela lub jakakolwiek osoba władająca językiem ukraińskim. Rodzice ukraińscy nie mają trudności w zaakceptowaniu czy zrozumieniu polskiego systemu edukacji. Obawiają się jednak rozmów w przypadku pojawiających się u dzieci trudności i prośby o przebadanie dziecka w poradni psychologiczno – pedagogicznej. Obawiają się, że dla dziecka będzie to oznaczało zmianę szkoły. Nie będą też w stanie pogodzić się z tym, że szkoła podejmie decyzję o niepromowaniu dziecka do kolejnej klasy. Na Ukrainie tylko jeden raz może nastąpić taka sytuacja i stąd obawy rodziców.

Robert Kaśków, Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Rozmawiać otwarcie, prosto i szczerze. Nie bać się swojej „niewiedzy”. Widzieć w rodzicach partnerów i sprzymierzeńców. Utrzymywać z nimi taki sam kontakt jak z rodzicami polskimi.

Jak rozwiewać obawy dotyczące ryzyka obniżenia jakości procesów edukacyjnych w związku ze zmieniającym się środowiskiem uczenia się? Jak cały czas dbać o efektywne procesy edukacyjne w szkole?

Marta Hołub, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 we Wrocławiu, oddziały przygotowawcze

Bardzo trudno odpowiedzieć na oba te pytania. Myślę, że nie ma gotowych sposobów i rad i na efektywną pomoc uchodźcom oraz na obawy nauczycieli. Na pewno dyrektor może podjąć rozmaite działania, które te obawy zmniejszą. Z mojej perspektywy w tak trudnej sytuacji mogą się sprawdzić następujące działania:

- Zorganizowanie spotkania dla nauczycieli, na którym dyrektor przekaze wszystkie informacje dotyczące kształcenia dzieci uchodźczych (to co jest w przepisach, ale też swoje wątpliwości).
- Porozmawianie o tym, co w obecnej sytuacji jest najważniejsze w kształceniu obcokrajowców (bezpieczeństwo, komunikacja, w dalszej kolejności zdobywanie wiedzy).
- Ustalenie lub odłożenie na później spraw związanych z ocenianiem.
- Stworzenie możliwości wymiany doświadczeń między nauczycielami – np. plik w chmurze, w którym nauczyciele będą się dzielić linkami do materiałów.
- Danie sobie zgody na to, że oferowana pomoc być może okaże się niewystarczająca. Oprócz uczniów ukraińskich w klasie są dzieci polskie. Wielu nauczycieli mówi o rozmaitych problemach wychowawczych, które pojawiają się od ferii. Te problemy także trzeba rozwiązywać, bo mogą wybuchnąć ze zdwojoną siłą.

Beata Kacprowicz, Szkoła Podstawowa nr 3 w Malborku, ukraińscy uczniowie w klasach ogólnodostępnych

Aby zmniejszyć obawy nauczycieli dyrektor powinien już wcześniej budować dobre relacje. Przykładem dobrej praktyki są cykliczne spotkania w gronie nauczycieli uczących uczniów z Ukrainy i omawianie problemów oraz sposobów rozwiązywania ich. Każdy głos jest ważny. Należy stawiać na współpracę nauczycieli, pracę w zespołach ich pomysły i dzielenie się odpowiedzialnością.

Przy organizacji procesów edukacyjnych istotne jest położenie nacisku na budowanie relacji i wzajemne uczenie się, wykorzystywanie oceniania kształtującego na lekcjach oraz stawianie na pracę w grupach, pracę w parach.

Robert Kaśków, I Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy, oddziały przygotowawcze

Na ten moment nie słyszałem takich obaw, ale pewnie pojawią się, zwłaszcza jak młodzież z oddziałów przygotowawczych trafi do „normalnych” klas albo w te klasy się przekształci. Radziłbym i sam siebie do tego przekonuję, że trzeba myśleć w duchu: są rzeczy ważne i ważniejsze.

Obecność dzieci ukraińskich w szkole w mojej ocenie może być wartością dodaną, a z pewnością nie można godzić się na myślenie, że jest obciążeniem. Są rzeczy ważne i ważniejsze. Drugi człowiek jest dla mnie ważniejszy niż efekty nauczania.

Ten materiał był przydatny?

Poznaj inne działania Centrum Edukacji Obywatelskiej!

Skorzystaj z naszych rozwiązań w cyklu “Polska-Ukraina. Razem w szkole”

Wspieramy nauczycieli i dyrektorów w sytuacji, w której w szkole obecni są uczniowie i uczennice z Ukrainy. **Dzięki naszym rozwiązaniom unikniecie frustracji oraz i utrzymacie jakość nauczania.**

Nasze rozwiązania są pomocne m.in. w:

- poruszaniu tematu wojny podczas lekcji,
- **radzeniu sobie z niepokojem** uczniów i rodziców,
- **zorganizowaniu nauczania**, gdy w klasie są nowi uczniowie,
- przygotowaniu i **prowadzeniu oddziałów przygotowawczych**.

Proponujemy webinaria dotyczące najważniejszych tematów bieżących, kursy internetowe (np. “Uczę polskiego jako obcego”) oraz sprawdzone materiały merytoryczne i dydaktyczne.

Więcej na www.ceo.org.pl/ukraina

Dołącz do sieci dyrektorek i dyrektorów “Odporna szkoła”

Z dyrektorami i wicedyrektorami regularnie spotykamy się z online, by:

- przekazywać **bieżące informacje i eksperckie analizy** związane z organizacją pracy szkoły,
- w **bezpiecznej i życzliwej atmosferze** dzielić się opiniami i o nich dyskutować,
- wymieniać się **dobrymi praktykami, poznawać inne osoby** znajdujące się w podobnej sytuacji.

Do dołączenia do sieci zapraszamy wszystkich, którym bliska jest wizja szkoły skupionej na uczeniu się wszystkich uczniów i uczennic. Spotkamy się dwa razy w miesiącu - jedno spotkanie jest otwarte dla wszystkich, w drugim biorą udział tylko zapisani uczestniczki i uczestnicy.

By dowiedzieć się więcej, **napisz na dyrektorzy@ceo.org.pl lub obserwuj na Facebooku profil Centrum Edukacji Obywatelskiej.**

Poznaj ofertę programu “Szkoła ucząca się”

Dzięki niemu pogłębisz swoją wiedzę o uczeniu się i dowiesz się, jaki możesz na nie wpływ w Twojej szkole. Poznasz nowe metody nauczania i oceniania. Dowiesz się, jak zorganizować pracę szkoły, by była efektywna i pozwalała młodym ludziom pełniej się rozwijać i zdobywać nową wiedzę.

Dyrektorkom i dyrektorom proponujemy:

- **studia podyplomowe dla dyrektorów**, które rozwijają praktykę rozproszonego przywództwa edukacyjnego skupionego na uczeniu się uczniów (najbliższy nabór na Studia Podyplomowe Liderów Oświaty rusza jesienią 2022 r.)
- **całościowe programy rozwoju szkół** oparte o wprowadzenie oceniania kształtującego, współpracę nauczycieli i rozproszone przywództwo (działania: Całościowy rozwój szkoły i Klub),
- **propozycje doskonalące kompetencje całej rady pedagogicznej** (kursy internetowe i warsztaty).

Więcej na www.sus.ceo.org.pl